

Redovisning av åtgärdsprogram för fönstervingespinnare, 2016–2020

(Dysauxes ancilla)

Hotkategori: Akut hotad (CR)

Rapporten har upprättats av
Helena Lager, Länsstyrelsen Kalmar län

NATURVÅRDSVERKET

Förord

Åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper är ett av flera verktyg för att nå det av riksdagen beslutade miljö kvalitetsmålet Ett rikt växt- och djurliv, och även de övriga sex ekosystemrelaterade miljö kvalitetsmålen.

Åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper bidrar även till att uppnå Aichimål 12 inom Konventionen för biologisk mångfald som handlar om att senast 2020 ha förbättrat hotade arters bevarandestatus och mål 15, delmål 15.5 i de Globala målen för hållbar utveckling om att hejda förlusten av biologisk mångfald och senast 2020 skydda och förebygga utrotning av hotade arter.

Åtgärdsprogrammet för fönstervingespinnare 2016–2020 har koordinerats nationellt av Länsstyrelsen i Kalmar län. Denna rapport är en redovisning till Naturvårdsverket av genomförda åtgärder och resultat från programperioden. Rapporten innehåller även förslag om programmets eventuella fortsättning.

De konkreta slutsatserna i rapporten speglar författarens bedömningar och är inte en självklar återspeglning av Naturvårdsverkets ställningstagande. Rapporten kommer att användas som ett underlag för Naturvårdsverkets beslut om åtgärdsprogrammets fortsättning.

Samlad information om åtgärdsprogrammet finns på Naturvårdsverkets hemsida: Åtgärdsprogram för fönstervingespinnare (lavdagsvärmare), ISBN 978-91-620-5457-0.

Stockholm mars 2023

Maria Widemo
Chef Artenheten

Innehåll

FÖRORD	3
INNEHÅLL	4
SAMMANFATTNING	5
BAKGRUND	6
VISION OCH MÅL	7
Långsiktigt mål	7
Kortsiktigt mål	7
Förslag till nytt långsiktigt mål	Error! Bookmark not defined.
Förslag till nya kortsiktiga mål	Error! Bookmark not defined.
GENOMFÖRDA ÅTGÄRDER	9
Aktiva åtgärder i fält	9
Kostnad av genomförda åtgärder	9
RESULTAT AV GENOMFÖRDA ÅTGÄRDER	10
SLUTSATSER	11

Sammanfattning

Fönstervingespinnare har idag sin enda nordiska förekomst i ett naturreservat på Öland. Under programperioden har habitatförbättrande åtgärder gjorts inom ramen för reservatsskötseln. Ett av de viktigaste målen för åtgärdsprogrammet är att arten ska förekomma i fler delområden. De områden som är aktuella för restaurering för att skapa nya delområden ligger alla utanför skyddade områden. Det är helt avgörande för artens överlevnad på lång sikt att den förekommer på mer än en lokal. Därför anser vi att programmet bör förlängas med en uppdatering av åtgärdstabellen.

Bakgrund

Fönstervingespinnare är i Norden endast fast förekommande i ett litet område på Öland, vilket är den sista resten av en tidigare något vidare utbredning på ön. Förekomstområdet är endast ca 4 ha och populationsstorleken skattas till 1000–2000 individer under ett normalår. Larven lever på och i förna samt på låga plantor av exempelvis gråfibbla (*Pilosella officinarum*) och backtimjan (*Thymus serpyllum*). Den öländska populationen är helt isolerad från den övriga världsutbredningen som sträcker sig från centrala Frankrike och nordöstra Iberiska halvön österut genom hela Italien och Medelhavsområdet. Arten saknas på södra Balkan men finns i Alperna på låglänt mark. Den finns vidare i stora delar av Polen och österut i Ukraina till Urals södra utlöpare, Svartahavsområdet, Kaukasus och norra Turkiet. Arten saknas helt i Baltikum.

Arten hotas främst av igenväxning och alltför hårt bete. Igenväxningen bedöms vara orsaken till att fönstervingespinnare under senare delen av 1900-talet minskat sitt utbredningsområde på Öland.

Åtgärdsprogrammet för arten fastställdes 2005 och gällde fram till 2008. Det förlängdes därefter t.o.m. 2014. En ny åtgärdstabell togs fram med giltighetstid 2016–2020, men den blev aldrig fastställd av Naturvårdsverket.

Endast Kalmar län berörs av åtgärdsprogrammet.

Vision och mål

I åtgärdsprogrammet finns ingen vision specificerad. De mål som nämns i åtgärdsprogrammet 2005–2008 lyder:

Långsiktigt mål

För att arten på sikt inte ska listas som hotad på rödlistan, krävs att antalet delpopulationer ökar till minst 5 (helst 10) samt att den totala populationsstorleken ökar väsentligt. De långsiktiga målen kommer att preciseras mer noggrant i omfattning och tid efter att utredningen om restaurering av andra områden inom Beijershamnsområdet genomförts.

Kortsiktigt mål

Målsättningen med åtgärdsprogrammet för lavdagsvärmaren är att uppnå en gynnsam bevarandestatus för arten. På kort sikt innebär detta att den kvarvarande populationen ska kunna fortleva (minst 2000 individer under ett normalår), samt att minst en delpopulation har etablerats i norra Beijershamn. Åtgärderna för att uppnå detta mål bör vara genomförda senast 2007:

- Bevara det kvarvarande habitatets nuvarande kvalitet. Detta sker genom manuella röjningar och/eller ett välavvägt bete vid lämpliga intervall. Ett område på cirka 0,5 ha i den nordligaste delen bör röjas från buskar senast 2005.
- Senast 2005 bör biotopförbättrande åtgärder utföras i den del på ca 3 ha som i öster direkt gränsar till nuvarande utbredning, och som tidigare hyste en rik förekomst av lavdagsvärmare.
- Senast 2005 bör betet på strandvallen, norr om förekomstområdet, anpassas så att möjligheterna för en återgång mot en mer torrängsdominerad flora ökar.
- Under de närmaste åren bör habitatets gränser skötas så att sannolikheten att fjärilar lämnar området minskar. Detta uppnås genom att tydliga gränser skapas mot de områden som omger dagens förekomst, med undantag av strandvallens sträckning norrut.
- Senast 2006 bör en delvis igenvuxen torräng (1–2 ha) i norra Beijershamn restaureras där förutsättningarna för en lyckad återutsättning bedöms som särskilt goda.
- Senast 2006 bör restaureringen av ett kraftigt igenvuxet område med slutet träd- och buskskikt (2–3 ha) i norra Beijershamn ha påbörjats.
- Senast 2006 bör möjligheten att restaurera andra områden inom Beijershamnsregionen ha utretts.

Målet att sköta habitatets gränser så att sannolikheten att fjärilar lämnar området minskar ska gälla för de närmaste åren. Att maximera reproduktionsframgången i det enda kvarvarande habitatet är på kort sikt den enskilt viktigaste bevarandeåtgärden. Då de restaureringar och utsättningar som planeras för de närmaste åren har utvärderats, kommer även habitatets fortsatta gränsskötsel att

vägas in i framtida riktlinjer för habitatrestaurering och förbättring av möjligheter för att uppnå konnektivitet mellan olika områden. Att gränsskötseln norrut undantas från skötsel beror på att det område på strandvallen där en anpassning av betet kommer att ske, direkt gränsar till nuvarande förekomstområde.

Genomförda åtgärder

Aktiva åtgärder i fält

Eftersom hela det nuvarande förekomstområdet ligger i ett naturreservat har samtliga åtgärder bekostats med skötselmedel (se nedan).

Under perioden har ca 2 ha ängar restaurerats för att skapa varma mikroklimat med hög solinstrålning. Dessa ängar slås nu årligen.

Cirka 2 hektar ekskog i anslutning till utbredningsområdet har restaurerats. Området är nu en ekhagmark med hög solinstrålning och ett varmt mikroklimat.

Kostnad av genomförda åtgärder

Inga åtgärder har bekostats av NV-ÅGP under programperioden 2016–2020.

Däremot har flera åtgärder bekostats med skötselmedel:

Restaurering av igenväxande ängar	90 000 kr
Slåtter av ängar, årligen (totalsumma)	300 000 kr
Restaurering av ekmiljö	200 000 kr
 Sammanlagd kostnad	 590 000 kr

Resultat av genomförda åtgärder

I det här avsnittet redovisas resultatet av de åtgärder som har genomförts under åtgärdsprogrammets giltighetstid.

De restaureringar som har gjorts under perioden har gjort att arealen livsmiljö för fönstervingespinnare nästan har fördubblats.

Ingen regelrätt uppföljning av arten har gjorts under perioden. Dock har kontroll av förekomst skett årligen. Glädjande nog har fönstervingespinnaren flyttat in i det ekområde som har restaurerats (se ovan). Arten har tidigare inte observerats i detta område.

Slutsatser

I det här avsnittet redovisas en kortfattad bedömning av genomförda åtgärder och måluppfyllelse, samt rekommendation om programmets eventuella fortsättning.

Fönstervingespinnare har idag sin enda nordiska förekomst i ett naturreservat på Öland. Under programperioden har habitatförbättrande åtgärder gjorts inom ramen för reservatsskötseln. Ett av de viktigaste målen för åtgärdsprogrammet är att arten ska förekomma i fler delområden eftersom det är helt avgörande för artens överlevnad på lång sikt.

De områden som är aktuella för restaurering för att skapa nya delområden ligger alla utanför skyddade områden. Det är således avgörande att arten har ett åtgärdsprogram även i fortsättningen. Därför anser vi att programmet bör förlängas med en uppdatering av åtgärdstabellen.